

Tegning: poj

Til minde om Herman.

Per-Olof Johansson

Kronik i Flensborg Avis 1. april 2015

Vi starter i 1996. Hanne Omø fra Hillerød Antikvariat var kommet med sit katalog nr. 50. De var sådan en slags små bøger i sig selv. Ikke på glittet papir, nej men godt præg, det har de. Jeg finder intet i butikken, af det, jeg har krydset af, andre har været der. I stedet finder jeg en bog af Herman Stilling: Fra mit værksted. Den ser ud til at have meget af det, jeg bedst kan lide hos ham, fuld af billeder og kostede kun 110 kr, dengang syntes jeg det var billigt. Disse mange år efter kan man få den for det samme eller mindre. "Den køber jeg" siger jeg "til minde om Hermann". For han var netop død. Og fra samtale om privat elendighed passerer vi altså også ham.

Først om aftenen får jeg øje på ham igen og tid til at sprætte op. Godt nok er bogen fra 1959, endnu har ingen læst i den, den opleves ganske ny. Teksterne er de små halvt selvbiografiske stykker, helt hans egen genre. De tager ikke lang tid at læse, men de hænger længe i luften. Bogen er i et pænt stort format, der giver luft til billederne. "Træsnittene er trykt direkte fra stokkene paa offsetpapir hos Simon Gullander i Skjern. Bogen er indbundet hos Jakob Baden ved Mogens Wille. Typografi: Viggo Naae." Finere kan det ikke blive, og det kan man få for 110 kr, det er ret godt. Hvem har udgivet den? Tja, det har han vel selv "I kommission hos Kunst og Kultur." Kunst og Kultur forbinder jeg netop med den slags udgivelser, men hvem de ellers er, har jeg ingen erindring om.

Mærkeligt, for søndag efter bringer et af Politikens tillæg, hen over midtersiderne en som de siger novelle af Herman Stilling af ukendt årgang: Min bogbutik. Da det er en fantasi om et antikvariat, han ville skaffe sig, kan det vel undskyldes at kalde det en novelle. Den er som taget ud af "Fra mit værksted", så jeg læser ubesværet videre. Det han ønsker sig, er et antikvariat, hvor han selv er i gang med at læse alle bøgerne, helst ikke vil sælge dem, helst vil vise de potentielle læsere videre til livet selv. Så på den måde er det mere en belærende tekst, end hvad jeg vil kalde en novelle.

Som i 'Fra mit værksted' nævner han Kaspar Hauser, i den version som Johannes Hohlenberg har givet ham i bogen med undertitlen "En sjæls tragedie." I "Fra mit værksted" har han et helt afsnit om ham og portrætteret ham: I Nürnberg 1828, i byens fængsel, og en face 1833:

"Her har vi saa Kaspar alene overfor de mange. Og de mange tænker: Her har vi overfor os en person, som vi kan gøre lidt grin med. Men mere ser det ud til, at han er et ulykkeligt menneske. Foran dem staar han med sit brev og prøver at give det fra sig til et andet menneske."

Man kan ud fra det Herman Stilling har skrevet godt få en fornemmelse af, at han har følt sig lidt som en Kaspar Hauser. Ikke fra vinklen "et bortgemt fyrstebarn" men den skæve indgang til verden synes også at have været hans. I hvert fald har han følt med Kaspar, det er da tydeligt, bedst som han står der med sit ubehjælpsomme brev i hånden.

Åbenbart voksede Kaspar op isoleret fra omverdenen, og hans liv har siden repræsenteret også den isolation, man kan opleve selv med mennesker omkring sig, når omgivelserne er uden forståelse for de impulser, der bærer ens liv.

Jeg syntes ikke, at Herman var særlig gammel, da han døde, så gammel var man da blevet, at man ikke synes 71 var nogen en høj alder. Men dog gammel, når man selv var 54. Når man nu allerede er to år ældre, end han blev, kan man se, at han *slet ikke* var gammel!

Nærtstående dør og konger og statsministre, men mange offentlige personer dør aldrig. Man har jo kun kendt dem fra deres fremtræden og i denne reproducerende tidsalder kommer de ustandseligt til syne igen, så de kan synes mere levende efter end før deres død. Deres liv afdækkes i uhørte detaljer, efterladte værker ser lyset, glemte værker kommer igen osv. Jo bedre (eller værre!) de var, jo mere levende bliver de.

Danmark er lille, så jeg har selvfølgelig mødt Herman engang. Det var umuligt andet end få sympati for manden, han lignede sine tekster, i hvert fald på den

afstand jeg har kendt ham. Han boede her i Lillerød og skulle egentlig have været vores "lokalkunstner", hvis kommunen havde kendt sin besøgstid. Hans billeder hænger da rundt om på et par skoler og det lokale "Kulturelle Samråd" brugte hans vandende trold som bomærke. På Skovvangskolen fik vi i lederens fravær bragt en stor tapetcollage med en trold i sikkerhed på hans kontor, fra en udsat placering på den lange gang, Lidt lim rettede op på små skader. Heldigvis blev Leif oprigtig glad for aktionen!

Jeg læser lige i en avis om "hjørnemennesker", den slags mennesker som ved vilde fester sidder i et hjørne og tiltrækker folk til stille samtale. Sådan husker jeg Herman ved fester hos journalist og forfatter Erik Nørgaard. Det Herman Stillingbillede Erik havde hængende, var selvfølgelig et med en troldedame med tre bryster, og så kunne man forstå, hvorfor Herman trods alt følte sig hjemme på stedet.

Engang fik jeg lokket ham hjem til mig, for at han skulle se på mine billeder. Det var dengang mest collager og tegninger. Han var dybt diplomatisk og anbefalede mig at begynde at male, jeg har desværre aldrig kunnet følge gode råd. Det der gjorde mest indtryk på ham, var et hefte af tidsskriftet "XX. siecle" med en artikel af Kandinsky. Billederne var nemlig indklæbede og virkede af en sådan klarhed at vi diskuterede, om de mon ikke var trykt med originale stokke eller plader, eller hvad det nu var for noget, skønt ikke af Kandinsky selv. Ved en eller anden økonomisk oprydning har jeg solgt det. Selv antikvaren Simonsen i Fiolstræde, syntes det var interessant.

Og så kunne man ellers få en snak på gaden, skønt det aldrig blev tæt på. Når jeg tænker på det nu, tror jeg, han måske anså en for en fuserast, hvad ved jeg. Jeg havde f.eks. skrevet noget i en lokalavis, Folkebladet for Farum, Birkerød og Allerød, og da avisens medarbejder Ruth Finsruds apparat som så ofte før glippede, var det eneste billede vi kunne finde et, hvor jeg gabte inderligt, og som hun syntes var morsomt, og det gjorde jeg vist også. Det syntes Herman var dumt og vovet, på et billede i avisen skulle man sørge for at se almindelig ud med slips. Det kunne man jo umulig tage alvorlig, men man kan lige se ham skrive det og publikum finde det utroligt morsomt.

Vi burde have kunnet få en snak om Hohlenberg. I 1959 var Johannes Hohlenberg endnu i live, det var aldeles hinsides al political correctness at nævne hans eksistens. Men Herman gjorde det altså. Helt uretfærdigt forbandtes Hohlenberg dengang udelukkende med Galster-sagen og beskyldningerne

mod Stauning, Munch, Alsing Andersen for landsforræderi før og under Besættelsen. Det var ved den tid, jeg begyndte at læse Hohlenberg og få øje på hans mangefacetterede forfatterskab. Jeg startede i det politiske hjørne, men læste selvfølgelig hvad jeg kom i nærheden af, og også bogen om Kaspar Hauser. Det er helt klart, at Hohlenbergs bog om Kasper har været vigtig for Herman, og den burde vi have kunnet tale om.

Mit første lidt dybere kendskab til Herman Stillings kunst skriver sig tilbage til 1964, hvor jeg fik nogle digte trykt Hvedekorn nr. 3. Numret var gennemillustreret af Herman og rummede en fortegnelse over hans grafiske værk 1949 - 1964. Er mine digte fra den gang af mindre interesse, er numret gemme-værdigt på grund af Hermans originalgrafik og den fortegnelse.

Nu skriver vi ikke mere 1996, men 2015. Ikke at jeg samler, men jeg fandt et lille skrift udgivet af et bogtrykkerfirma som privattryk, med tekst af Sophus Clausen og billeder af Herman Stilling. En interessant lille beretning om Clausens møde med den franske digter Paul Verlaine. De besøg blandt digtere på diverse knejper minder ikke så lidt om, hvad man i dag kan møde i København, bortset fra tidspunkterne på døgnnet og spiritusindtaget. Men de langhårede og omfavnelserne og dyrkelsen minder da.

Først og fremmest er det dog Herman Stillings illustrationer, jeg var ude efter, så fine og købt for næsten ingen penge i Vangsgards løbende hollandske auktion forleden. Hjemme skal der så læses, og billederne nydes, og så skal skriftet på plads. Ikke at jeg i og for sig samler på Herman Stilling. Men jeg samler, hvad jeg har af ham på et sted. Hvor? Der lå allerede et lidt større særtryk 'Sindets munterhed' på vej samme sted hen. I den bog indgår kronikken om antikvariatet forresten. Vidste kun sådan cirka, hvor jeg skulle lede, da det faldt mig ind, at kassen var den samme type, som diverse regnskaber år for år var lagt ned i. Et sært sted at lede efter Herman Stilling – ikke desto mindre, her fandt jeg ham. Ikke at jeg har storværket af ham, det er blot blevet til en stabel med særtryk og avisudklip, ikke mindst heraf mange af kronikkerne i Politiken.

I 1996 vidste de fleste, i hvert fald Politiken-læsere, hvem Herman Stilling var. Om denne viden er udbredt i dag blandt folk under de 30, kan jeg tvivle på. Han er i så fald en, de bør opdage. Jeg bladrer lidt i kassen, mange gode billeder, jeg har glemt, toner frem såsom "kvinden og søslangen", ja overhovedet er der jo noget særligt over Hermans kvindebilleder. Måske kan der være lidt gentagelse over de trolde, han var så kendt for - kvinderne får altid ømheden frem hos ham, som regel er de blufærdige, let rødmende, langt fra hende med de tre bryster. Lige så blufærdige som han vist egentlig selv var.

Flensborg Avis - onsdag den 1. april 2015

Til minde om Herman

Et bogudsalg i i Hillerød Antikvariat i 1996 var årsag til, at dagens kronikør købte en bog af den danske maler, grafiker og forfatter Herman Stilling.

Af Per-Olof Johansson

DANSK LITTERATUR

Vi starter i 1996. Hanne Omø fra Hillerød Antikvariat var kommet med sit katalog nr. 50. De var sådan en slags små bøger i sig selv. Ikke på glænsende papir, nej men godt præg, det har de. Jeg finder inner i butikken, af det, jeg har krydset af, andre har været der. I stedet finder jeg en bog af Herman Stilling: Fra mit værksted. Den ser ud til at have meget af det, jeg bedst kan lide hos ham, fuld af billeder og kostede kun 110 kr. dengang spærrer jeg, det var billigt. Disse mange år efter kan man få den for det samme eller mindre. Den køber jeg, siger jeg til minde om Hermans. For han var netop død. Og fra samme om petrar elendighed passerer vi altså også ham.

Kaspar Hauser

Færet den affæret for det alle nå ham tovet og rist

morsom
tes Herr
ørisen så
med såp
værligt, i
publikur
Vi bur
berg. I l
i lire, de
reccnes i
gjorde d
Hohlent
ster-sage
Munch,
før og u
jeg begy
hans ma
tude i de
lig, hvad
om Kaspar
bergs be
man, og
En lille
Mit først
lignt kur
fik nogle
var gennem
en fortæ
1964. Er
teresse, i
Hermans
Nu det